

Συλλογή της Νομολογίας

Υπόθεση C-490/20

V.M.A.

κατά

Stolichna obshtina, rayon «Pancharevo»

(αίτηση του Administrativen sad Sofia-grad για την έκδοση προδικαστικής απόφασης)

Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 14ης Δεκεμβρίου 2021

«Προδικαστική παραπομπή – Ιθαγένεια της Ένωσης – Άρθρα 20 και 21 ΣΛΕΕ – Δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών – Τέκνο γεννημένο στο κράτος μέλος υποδοχής των γονέων του – Πιστοποιητικό γέννησης το οποίο έχει εκδοθεί από το εν λόγω κράτος μέλος και στο οποίο αναγράφονται ως γονείς του τέκνου δύο μητέρες – Άρνηση του κράτους μέλους καταγωγής μίας εκ των δύο αυτών μητέρων να εκδώσει πιστοποιητικό γέννησης για το εν λόγω τέκνο ελλείψει πληροφοριών για την ταυτότητα της βιολογικής του μητέρας – Κατοχή του εν λόγω πιστοποιητικού ως προϋπόθεση εκδόσεως ταυτότητας ή διαβατηρίου – Ρύθμιση του οικείου κράτους μέλους καταγωγής βάσει της οποίας δεν επιτρέπεται πρόσωπα του ίδιου φύλου να έχουν την ιδιότητα των γονέων»

1. *Ιθαγένεια της Ένωσης – Διατάξεις της Συνθήκης – Ιθαγένεια κράτους μέλους – Αντίστοιχες αρμοδιότητες της Ένωσης και των κρατών μελών – Όρια – Προϋποθέσεις κτήσεως και απώλειας της ιθαγένειας – Εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των κρατών μελών*

(βλ. σκέψη 38)

2. *Ιθαγένεια της Ένωσης – Διατάξεις της Συνθήκης – Προσωπικό πεδίο εφαρμογής – Πολίτης κράτους μέλους ο οποίος διαμένει νομίμως στο έδαφος άλλου κράτους μέλους – Περιλαμβάνεται – Αποτέλεσμα – Απολαύει των δικαιωμάτων που συναρτώνται προς την ιδιότητα του πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Άρθρα 20 § 1 και 21 §1 ΣΛΕΕ)*

(βλ. σκέψη 40)

3. *Ιθαγένεια της Ένωσης – Διατάξεις της Συνθήκης – Προσωπικό πεδίο εφαρμογής – Ανήλικος ο οποίος είναι πολίτης κράτους μέλους και ο οποίος δεν έχει ποτέ ασκήσει το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας – Εμπίπτει – Δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και ελεύθερης διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών – Περιεχόμενο – Δικαίωμα του ανήλικου να του χορηγηθεί ταυτότητα ή διαβατήριο όπου αναγράφεται η εθνικότητά του και το επώνυμό του – Περιλαμβάνεται – Βιολογική ή νομική γονική σχέση μεταξύ του ανήλικου*

και των δύο γονέων του που πιστοποιείται από το κράτος μέλος υποδοχής – Άρνηση του κράτους μέλους καταγωγής του τέκνου να αναγνωρίσει την εν λόγω γονική σχέση – Δεν επιτρέπεται – Δικαιολόγηση για λόγους συνδεόμενους με τη δημόσια τάξη και την εθνική ταυτότητα – Δεν χωρεί

(Άρθρο 21 § 1 ΣΛΕΕ· οδηγία 2004/38 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, άρθρο 4 § 3)

(βλ. σκέψεις 41-50, 52, 54-58)

4. Θεμελιώδη δικαιώματα – Σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής – Κατοχύρωση τόσο στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων – Ταυτόσημη έννοια και ταυτόσημο περιεχόμενο
(Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρο 7)

(βλ. σκέψη 60)

5. Θεμελιώδη δικαιώματα – Σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής – Έννοιες – Σχέση ομόφυλου ζευγαριού – Περιλαμβάνεται – Δυνατότητα ενός γονέα και του τέκνου του να είναι μαζί – Υποχρέωση συνεκτιμήσεως του υπέρτατου συμφέροντος του τέκνου
(Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρο 7)

(βλ. σκέψεις 61-65)

6. Ιθαγένεια της Ένωσης – Διατάξεις της Συνθήκης – Δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και ελεύθερης διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών – Τέκνο γεννηθέν στο κράτος μέλος υποδοχής των γονέων του – Πιστοποιητικό γέννησης το οποίο εκδόθηκε από το εν λόγω κράτος μέλος και στο οποίο αναγράφονται ως γονείς του τέκνου δύο μητέρες – Έλλειψη πληροφοριών σχετικά με την ταυτότητα της βιολογικής μητέρας του τέκνου – Υποχρεώσεις του κράτους μέλους του οποίου το τέκνο έχει την ιθαγένεια – Περιεχόμενο – Έκδοση ταυτότητας ή διαβατηρίου – Αναγνώριση του πιστοποιητικού γέννησης του κράτους μέλους υποδοχής – Περιλαμβάνεται
(Άρθρο 4 § 2 ΣΕΕ· άρθρα 20 και 21 ΣΛΕΕ· Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρα 7, 24 και 45)

(βλ. σκέψη 69 και διατακτ.)

Σύνοψη

Περίπτωση ανήλικου τέκνου το οποίο είναι πολίτης της Ένωσης και στο οποίο το πιστοποιητικό γέννησης που έχει εκδοθεί από το κράτος μέλος υποδοχής αναγράφονται ως γονείς δύο πρόσωπα του ίδιου φύλου: το κράτος μέλος του οποίου το εν λόγω τέκνο είναι

πολίτης υποχρεούται να του χορηγήσει ταυτότητα ή διαβατήριο, χωρίς να απαιτεί πιστοποιητικό γέννησης που να έχει εκδοθεί από τις δικές του αρχές

Επίσης, το εν λόγω κράτος μέλος είναι υποχρεωμένο να αναγνωρίσει το έγγραφο που έχει εκδοθεί από το κράτος μέλος υποδοχής και παρέχει στο τέκνο τη δυνατότητα να ασκήσει, με καθέναν εκ των δύο ως άνω προσώπων, το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος της Ένωσης

Η V.M.A., η οποία είναι Βουλγάρα πολίτης, και η K.D.K. διαμένουν από το 2015 στην Ισπανία και σύναψαν γάμο το 2018. Η θυγατέρα τους, S.D.K.A., γεννήθηκε το 2019 στην Ισπανία. Στο πιστοποιητικό γέννησης του εν λόγω τέκνου, το οποίο εκδόθηκε από τις ισπανικές αρχές, αναγράφονται ως γονείς δύο μητέρες.

Δεδομένου ότι για την έκδοση βουλγαρικού εγγράφου ταυτότητας απαιτείται πιστοποιητικό γέννησης, η V.M.A. ζήτησε από τον Δήμο Σόφιας¹ να της χορηγήσει το εν λόγω έγγραφο για την S.D.K.A. Προς στήριξη του αιτήματός της, η V.M.A. υπέβαλε νομίμως επικυρωμένη και πιστοποιημένη μετάφραση στη βουλγαρική γλώσσα αποσπάσματος από τα βιβλία του ληξιαρχείου της Βαρκελώνης (Ισπανία) σχετικά με το πιστοποιητικό γέννησης της S.D.K.A.

Ο Δήμος Σόφιας ζήτησε από την V.M.A. να προσκομίσει στοιχεία που να πιστοποιούν ποια είναι η βιολογική μητέρα της S.D.K.A. Ειδικότερα, το προβλεπόμενο από το ισχύον εθνικό δίκαιο υπόδειγμα πιστοποιητικού γέννησης έχει μόνον ένα τετραγωνίδιο για τη «μητέρα»² και ένα άλλο τετραγωνίδιο για τον «πατέρα», σε καθένα δε από αυτά τα τετραγωνίδια επιτρέπεται να αναγραφεί μόνον ένα όνομα.

Καθώς η V.M.A. έκρινε ότι δεν ήταν υποχρεωμένη να προσκομίσει τις ζητηθείσες πληροφορίες, ο Δήμος Σόφιας απέρριψε την αίτηση πιστοποιητικού γέννησης λόγω ελλείψεως πληροφοριών σχετικά με τη βιολογική μητέρα του τέκνου και λόγω του ότι η αναγραφή δύο γυναικών ως γονέων σε πιστοποιητικό γέννησης ήταν αντίθετη στη βουλγαρική δημόσια τάξη, στην οποία δεν επιτρέπεται ο γάμος μεταξύ προσώπων του ίδιου φύλου.

Η V.M.A. άσκησε προσφυγή κατά της ως άνω απόφασης ενώπιον του Administrativen sad Sofia-grad (διοικητικού πρωτοδικείου Σόφιας, Βουλγαρία), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου.

Το εν λόγω δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν η άρνηση των βουλγαρικών αρχών να καταχωρίσουν τη γέννηση Βούλγαρου πολίτη³, η οποία έλαβε χώρα σε άλλο κράτος μέλος και η οποία βεβαιώθηκε με πιστοποιητικό γέννησης που αναγράφει δύο μητέρες και έχει εκδοθεί από το τελευταίο ως άνω κράτος μέλος, θίγει τα δικαιώματα που απονέμουν στον ως άνω πολίτη τα άρθρα 20 και 21 ΣΛΕΕ, καθώς και τα άρθρα 7, 24 και 45 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁴. Πράγματι, η άρνηση αυτή θα μπορούσε να καταστήσει δυσχερέστερη την έκδοση βουλγαρικού εγγράφου ταυτότητας και, κατά συνέπεια, να εμποδίσει την άσκηση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας από το εν λόγω τέκνο και, επομένως, την πλήρη απόλαυση των δικαιωμάτων του ως πολίτη της Ένωσης.

¹ Stolichna obshtina, rayon «Pancharevo» (Δήμος Σόφιας, δημοτικό διαμέρισμα Pancharevo, Βουλγαρία) (στο εξής: Δήμος Σόφιας).

² Σύμφωνα με τον Semeen kodeks (βουλγαρικό κώδικα οικογενειακού δικαίου), ως είχε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης της κύριας δίκης, η γονική σχέση έναντι της μητέρας καθορίζεται με τη γέννηση, μητέρα δε του τέκνου είναι η γυναίκα που το γέννησε, συμπεριλαμβανομένης της περιπτώσεως της υποβοηθούμενης αναπαραγωγής.

³ Κατά το εν λόγω δικαστήριο, δεν αμφισβητείται ότι ακόμη και ελλείψει πιστοποιητικού γέννησης που να έχει εκδοθεί από τις βουλγαρικές αρχές, το τέκνο έχει τη βουλγαρική ιθαγένεια δυνάμει, μεταξύ άλλων, του άρθρου 25, παράγραφος 1, του βουλγαρικού Συντάγματος.

⁴ Στο εξής: Χάρτης.

Υπό τις συνθήκες αυτές, το ως άνω δικαστήριο αποφάσισε να υποβάλει στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 4, παράγραφος 2, ΣΕΕ⁵, των άρθρων 20 και 21 ΣΛΕΕ, καθώς και των άρθρων 7, 24 και 45 του Χάρτη. Κατ' ουσίαν, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν οι διατάξεις αυτές υποχρεώνουν το κράτος μέλος να εκδώσει πιστοποιητικό γέννησης με σκοπό την απόκτηση εγγράφου ταυτότητας για τέκνο το οποίο είναι πολίτης του οικείου κράτους μέλους και του οποίου η γέννηση σε άλλο κράτος μέλος πιστοποιείται από πιστοποιητικό γέννησης εκδοθέν από τις αρχές αυτού του άλλου κράτους μέλους σύμφωνα με την εθνική του νομοθεσία, όπου αναγράφονται ως μητέρες του τέκνου μια πολίτης του πρώτου εξ αυτών των κρατών μελών και η σύζυγός της, χωρίς να διασαφηνίζει ποια από τις δύο γυναίκες είναι η βιολογική μητέρα του εν λόγω τέκνου.

Με την απόφαση του τμήματος μείζονος συνθέσεως, το Δικαστήριο ερμηνεύει τις προαναφερθείσες διατάξεις και αποφαινεται ότι, στην περίπτωση ανήλικου τέκνου το οποίο είναι πολίτης της Ένωσης και σπουδάζει στο οποίο πιστοποιητικό γέννησης που έχει εκδοθεί από τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους υποδοχής αναγράφονται ως γονείς δύο πρόσωπα του ίδιου φύλου, το κράτος μέλος του οποίου το εν λόγω τέκνο είναι πολίτης υποχρεούται, αφενός, να του χορηγήσει ταυτότητα ή διαβατήριο, χωρίς να απαιτεί πιστοποιητικό γέννησης εκδοθέν από τις δικές του αρμόδιες αρχές, και, αφετέρου, να αναγνωρίσει, όπως και κάθε άλλο κράτος μέλος, το έγγραφο που έχει εκδοθεί από το κράτος μέλος υποδοχής και παρέχει στο εν λόγω τέκνο τη δυνατότητα να ασκήσει με καθένα εκ προαναφερθέντων προσώπων το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

Εκκινώντας τον συλλογισμό του, το Δικαστήριο υπενθυμίζει καταρχάς ότι, προκειμένου να καταστεί δυνατόν στους πολίτες των κρατών μελών να ασκήσουν το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών⁶, το οποίο αναγνωρίζεται σε κάθε πολίτη της Ένωσης από το άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, η οδηγία 2004/38⁷ επιβάλλει στα κράτη μέλη να εκδίδουν, σύμφωνα με το δίκαιό τους, δελτία ταυτότητας ή διαβατήρια τα οποία να αναγράφουν την ιθαγένεια των πολιτών τους.

Κατά συνέπεια, καθόσον η S.D.K.A. είναι Βουλγάρα πολίτης, οι βουλγαρικές αρχές υποχρεούνται να της χορηγήσουν ταυτότητα ή διαβατήριο στο οποίο να αναγράφεται το επώνυμό της όπως προκύπτει από το πιστοποιητικό γέννησης που έχει εκδοθεί από τις ισπανικές αρχές, ανεξαρτήτως της εκδόσεως νέου πιστοποιητικού γέννησης.

Τέτοιου είδους έγγραφο, μόνο του ή σε συνδυασμό με έγγραφο που εκδίδεται από το κράτος μέλος υποδοχής, πρέπει να καθιστά δυνατόν για ένα τέκνο όπως η S.D.K.A. να ασκήσει το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας με καθεμία από τις δύο μητέρες του, της οποίας η ιδιότητα του γονέα του εν λόγω τέκνου έχει διαπιστωθεί από το κράτος μέλος υποδοχής τους κατά τη διάρκεια διαμονής σύμφωνα με την οδηγία 2004/38.

⁵ Σύμφωνα με το οποίο η Ένωση σέβεται την ισότητα των κρατών μελών ενώπιον των Συνθηκών καθώς και την εθνική τους ταυτότητα που είναι συμφυής με τη θεμελιώδη πολιτική και συνταγματική τους δομή.

⁶ Στο εξής: δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας.

⁷ Άρθρο 4, παράγραφος 3, της οδηγίας 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ (ΕΕ 2004, L 158, σ. 77, και διορθωτικό ΕΕ 2004, L 229, σ. 35).

Συγκεκριμένα, τα δικαιώματα που απονέμονται στους πολίτες των κρατών μελών βάσει του άρθρου 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ περιλαμβάνουν το δικαίωμά τους να διάγουν ομαλή οικογενειακή ζωή τόσο στο κράτος μέλος υποδοχής όσο και στο κράτος μέλος του οποίου είναι πολίτες, όταν επιστρέφουν στο εν λόγω κράτος μέλος μαζί με τα μέλη της οικογένειάς τους. Δεδομένου ότι οι ισπανικές αρχές διαπίστωσαν κατά νόμον την ύπαρξη γονικής σχέσεως, βιολογικής ή νομικής, μεταξύ της S.D.K.A. και των δύο γονέων της και βεβαίωσαν τη σχέση αυτή με το πιστοποιητικό γέννησης που εξέδωσαν για το εν λόγω τέκνο, το σύνολο των κρατών μελών πρέπει, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 21 ΣΛΕΕ και της οδηγίας 2004/38, να αναγνωρίζουν στη V.M.A. και στην K.D.K., ως γονείς ανήλικου πολίτη της Ένωσης του οποίου έχουν εν τοις πράγμασι την επιμέλεια, το δικαίωμα να τον συνοδεύουν κατά την άσκηση των δικαιωμάτων του.

Κατά συνέπεια, αφενός, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να αναγνωρίσουν την εν λόγω γονική σχέση ούτως ώστε να μπορεί η S.D.K.A. να ασκεί, με καθεμία εκ των γονέων της, το δικαίωμά της ελεύθερης κυκλοφορίας. Αφετέρου, αμφότεροι οι γονείς πρέπει να έχουν στην κατοχή τους έγγραφο το οποίο τους δίνει το δικαίωμα να ταξιδεύουν με το εν λόγω τέκνο. Οι αρχές του κράτους μέλους υποδοχής είναι οι πλέον κατάλληλες για να εκδώσουν τέτοιου είδους έγγραφο, το οποίο μπορεί να είναι πιστοποιητικό γέννησης και το οποίο τα λοιπά κράτη μέλη υποχρεούνται να αναγνωρίζουν.

Η προσωπική κατάσταση των πολιτών εμπίπτει βεβαίως στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, τα οποία είναι ελεύθερα να προβλέπουν ή να μην προβλέπουν στο εσωτερικό τους δίκαιο τον γάμο μεταξύ προσώπων του ίδιου φύλου, καθώς και τη δυνατότητα των εν λόγω προσώπων να αποκτήσουν την ιδιότητα των γονέων. Εντούτοις, κατά την άσκηση της αρμοδιότητας αυτής, τα κράτη μέλη οφείλουν να συμμορφώνονται προς το δίκαιο της Ένωσης, και ιδίως προς τις διατάξεις της Συνθήκης σχετικά με την ελευθερία κάθε πολίτη της Ένωσης να κυκλοφορεί και να διαμένει στο έδαφος των κρατών μελών, αναγνωρίζοντας, προς τον σκοπό αυτόν, την προσωπική κατάσταση των πολιτών όπως αυτή έχει διαπιστωθεί σε άλλο κράτος μέλος σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους.

Εν προκειμένω, η υποχρέωση ενός κράτους μέλους, αφενός, να χορηγήσει έγγραφο ταυτότητας σε τέκνο το οποίο είναι πολίτης του, πλην όμως γεννήθηκε σε άλλο κράτος μέλος, και του οποίου το πιστοποιητικό γέννησεως που εκδόθηκε από τις αρχές αυτού του άλλου κράτους μέλους αναγράφει ως γονείς πρόσωπα του ίδιου φύλου, και αφετέρου, να αναγνωρίσει τη γονική σχέση μεταξύ του εν λόγω τέκνου και καθενός εκ των δύο αυτών προσώπων στο πλαίσιο της ασκήσεως των δικαιωμάτων του δυνάμει του άρθρου 21 ΣΛΕΕ και των σχετικών με αυτό πράξεων του παραγωγού δικαίου δεν θίγει την εθνική ταυτότητα ούτε απειλεί τη δημόσια τάξη του οικείου κράτους μέλους. Πράγματι, η υποχρέωση αυτή δεν συνεπάγεται ότι το οικείο κράτος μέλος οφείλει να προβλέψει στο εθνικό του δίκαιο τη δυνατότητα προσώπων του ίδιου φύλου να αποκτήσουν την ιδιότητα των γονέων ή να αναγνωρίσει, για σκοπούς άλλους από την άσκηση των δικαιωμάτων που το εν λόγω τέκνο αντλεί από το δίκαιο της Ένωσης, τη γονική σχέση μεταξύ του εν λόγω τέκνου και των προσώπων που αναγράφονται ως γονείς του στο πιστοποιητικό γέννησης που έχει εκδοθεί από τις αρχές του κράτους μέλους υποδοχής.

Τέλος, εθνικό μέτρο το οποίο είναι ικανό να παρακωλύσει την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων δεν μπορεί να δικαιολογείται παρά μόνον εφόσον συνάδει με τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στον Χάρτη⁸. Επομένως, το να στερηθεί το τέκνο τη σχέση με έναν από τους γονείς του κατά την άσκηση του δικαιώματός του ελεύθερης κυκλοφορίας ή το να καταστεί η άσκηση του σχετικού δικαιώματος εκ των πραγμάτων αδύνατη ή υπέρμετρα δυσχερής για το εν λόγω τέκνο θα αντέβαινε στα θεμελιώδη δικαιώματα που του απονέμουν τα άρθρα 7 και 24 του Χάρτη.

⁸ Στην κατάσταση την οποία αφορά η υπόθεση της κύριας δίκης είναι κρίσιμο τόσο το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής που κατοχυρώνεται στο άρθρο 7 του Χάρτη όσο και τα δικαιώματα του παιδιού που κατοχυρώνονται στο άρθρο 24 του Χάρτη, ιδίως το δικαίωμα συνεκτίμησης του υπέρτατου συμφέροντος του παιδιού, καθώς και του δικαιώματός του να διατηρεί τακτικά προσωπικές σχέσεις και απευθείας επαφές με τους δύο γονείς του.